
Handelinghen des particulieren synodi van Noorthollant, gehouden binnen Alckmar den 25^{en} Augusti ende volgens in den jare 1620.

Naedat de uytgesondene broederen der classen van Noorthollant byeengecomen waren, heeft D. ADRIANUS SNELLIUS, praedicant tot Alckmar, de vergaderinghe aengevangen met de aenroepinge van Godes name ende, de credentien, by den voornoemden ADRIANUM vergadert, opgelesen ende bij de vergaderinge geapproveert synde, syn bevonden dese naevolgende personen afgevaerdicht te sijn:

---

¹) »vermanynghe” G heeft »goede vermaninge”. ²) »Gecollationeert — synodi ontbr. in B, E en G.

Uyt de classe van Alekmar:

D. VINCENTIUS MEUSEVOET, praedicant tot Schagen.

D. ADRIANUS SNELLIUS, praedicant tot Alekmar.

ADRIAEN CORNELISZ SCHAGEN, ouderling tot Alekmar ¹⁾.

WILLEM FREDERICX, ouderlingh tot Schagen.

Uyt de classe van Haerlem:

D. BALTHASAR VAN BEAUMONT, praedicant tot Spaerwouw ²⁾.D. JACOBUS ALBERTI CAMP, praedicant tot Haerlem ³⁾

Sr. ANDRIES VAN BAELEBERGE, ouderlingh tot Haerlem

JAN BARENTSZ, ouderlingh in de Beverwijk

Uyt de classe van Amsterdam:

D. JACOBUS TRIGLANDIUS, praedicant tot Amsterdam.

D. HERMANNUS ANTONIDES, praedicant tot Naerden.

WILLEM VAN ZITTERT ⁴⁾, ouderlingh tot Amsterdam.

DIRCK JANSSEN DEIJEN, ouderlingh tot Naerden.

Uyt de classe van Hoorn:

D. PHILIPPUS RULAEUS, praedicant tot Hoorn.

D. WILHELMUS ZEGERI, praedicant tot Abbekerck.

ALBERT BORRITSZ, ouderlingh tot Hoorn.

MARTEN ALBERTSZ, ouderlingh tot Ertswoude.

Uyt de classe van Enchuysen:

D. PETRUS CORNELII, praedicant tot Enchuysen.

D. NICOLAUS WILHELMI, praedicant tot Lutkebroeck.

JAN CORNELISZ CRUYCKES, ouderlingh tot Enchuijsen.

THYS TONISZEN, ouderlingh tot Bovencarspel.

Uyt de classe van Edam:

Ds SAMUEL BARTHOLDI, praedicant tot Monikendam

D. JACOBUS DE ROO, praedicant tot Edam.

JAN MAERTSEN ⁵⁾, ouderlingh tot Monikendam.

CLAES DIRCXEN, ouderlingh tot Purmerende.

Wt dese voorbenoemde personen syn vercoren by de meeste stemmen tot praesidem D. VINCENTIUS MEUSEVOET, tot assessorem D. SAMUEL BARTHOLDI, tot scribam D. JACOBUS ALBERTI CAMP.

Sijn oock met behoorlycke credentie van wegen de E. M. heeren Sta-

¹⁾ »Adriaen — Alekmar” Dit staat in plaats van het doorgehaalde: »Jacoeb Meynardts Groot, ouderlingh t’Alekmar”. Achter dezen doorgehaalden naam staat (ook doorgehaald): »doch van wegen sijn siecte is gesurrogeert”. Deze doorhalingen ontbreken in de andere codd. ²⁾ »Spaerwouw” F heeft »Spaerendam”. ³⁾ In F wordt eerst Camp en daarna v. Beaumont genoemd. ⁴⁾ »Zittert” B heeft »Zitten”. ⁵⁾ »Maertsen” B, F en G hebben »Maertens”.

ten van Hollandt ende Westvrieslandt op de vergaderinge ¹⁾ verschenen de erntfeste, wijse ende welgeleerde heeren Mr. WILLEM VAN BAERSDORP, raet ordinaris in den Hove Provinciael, ende CORNELIS MATHYSSEN SCHAGEN, burgemeester der stadt Alckmar.

Syn daerbeneffens met behoorlicke credentie van weghen het synodus van Suydhollandt tot onderhoudinge der correspondentie verschenen D. HENRICUS SWALMIUS, praedicant tot Delff, ende D. WINANDUS SCHULIUS ²⁾, praedicant tot Schevelingen.

De tijt der byeencomste is by de vergaderinge beraemt des voormiddachs van 8 uyren tot 11ven ende des naemiddachs van 3 tot 6.

Ende tot inleydinge van de handelinghe heeft D. ADRIANUS SNELLIUS, praedicant tot Alckmar, gedaen een vermaninge uyt Esa. cap. 52 v. 7, waerover deselve uyt den name der vergaderinge van den praeside is bedanct.

Is noch aengecomen ende verschenen D. WILHELMUS BAUDARTIUS, praedicant tot Zutphen, met behoorlicke credentie tot onderhoudinge der correspondentie van wegen het synodus van Gelderlant.

De verhandelde saken syn dese:

I.

Alsoo de sake van de vermeerderinge des tractements der praedicanten soe in de cleyne steden als ten platten lande noch niet ten vollen is afgedaen, wort gevraecht, wat hierinne voorts dient gedaen, waerop de vergaderinge heeft geresolveert, dat de broeders, die te voren van hare respective classen tot de bevorderinghe van de voorsz. vermeerderinge waren gecommitteert geweest, gecontinueert sullen worden in hare commissie ende van de tegenwoordighe vergaderinge geauthoriseert om uyt haren name te versoecken, dat de langverwachte verbeteringe den praedicanten voornoemt mochte geworden. Tot weleken eynde den voorsz. gecommitteerden letteren van credentie, uyt name deser vergaderinghe onderteeckent, medegegeven sullen worden, welcke credentie terstont geconcipteert, der vergaderinghe voorgelesen ende van deselve geaprobeert, hun is medegedeelt, luydende van woort tot woort als volcht:

Alsoo de sake van de ampliatio des tractements, soe der predicanten in de cleyne steden als ten platten lande, noch niet ten vollen is afgedaen ende nochtans nootlick dient bevoordert, soo ist dat de broeders

¹⁾ »op de vergaderinge'' ontbr. in de andere codd. ²⁾ »Schulius'' B heeft »Schuijlius''.

namelick D. HERBERTUS HENRICI ende D. THEODORUS à BESTEN in hare commissie sullen worden gecontinueert, gelyck sij oock gecontinueert worden bij desen, omme uyt name des synodi aen te houden, dat tghene hier noch resteert bij hare E. M. ¹⁾ worde geeffectueert. Wij bidden derhalven de E. M. heeren Staten, sij willen de voorgemelde broederen voor sulcx als verclaert is ontfangen ende haer versoeck gunsteliëk vergunnen.

Aldus gedaen in onse synodale vergaderinge tot Alekmar desen 25^{en} Augusti a^o 1620.

Uyt name ende laste des sijnodi onderteekent
 JACOBUS ALBERTI CAMP ²⁾,
 scriba synodi.

II.

Sijn oock gelesen de acten des voorgaenden synodi, gehouden binnen Edam a^o 1619, ende op elck point bysonder gelett ende gedaen, sulcx daerinne te doen stonde. Nopende de sake van ROELUF ROELEFSEN, cranbesoecker ende vermaender in het spinhujs tot Amsterdam, hebben de broeders van Amsterdam gerapporteert, dat deselve sijn appel heeft laten vallen, met de kercke aldaer versoent, ten avontmale toegelaten ende bode op Antwerpen is geworden.

III.

Sijn mede geresumeert de gravamina dies voorgaenden synodi ende belangende het 1e gravamen van Enchuysen, slaende op de reformatie van de universitejt ende het collegium theologicum tot Leyden is bij de gedeputeerde van beyden synoden gerapporteert, wat devoiren sij daerinne gedaen hebben om alles op eenen goeden voet te brengen ende by de E. gedeputeerde des Suydhollantschen synodi verhaelt, tghene bij haren synodum was geraemt om noch voorders in dit stuck te doen, versoeckende dat dese tegenwoordige synodus de handt daeraen wilde houden. Hierop hebben de E. heeren commissarien geseyt gelast te sijn te verclaren nopende tpoint van de visitatie van de academie, dat daerop resolutie genomen is by de E. M. heeren Staten van Hollant ende Westvrieslant ende den curateurs behandicht, daernae de broederen hen hebben te regulceeren. De synodus, hierop rypeliëk gelot hebbende, heeft geresolveert, dat per deputatos bij de E. heeren curateuren aengehouden sal worden om openinge van tghene bij de E. heeren is besloten om daernae gedaen te worden nae behooren.

¹⁾ »M'' ontbr. in B. ²⁾ Deze onderteekening is eigenhandig.

IV.

Nopende het 2e gravamen van Enchuysen, namelijk het sweeren bij mannen of vrouwen waerheyt, heeft de synodus besloten, dat de E. gedeputeerde onses synodi alsnoch sullen aenhouden dat sulcx gebetert werde

Op het 5e gravamen van Enchuijsen nopende de reformatie van de scholen is, naedat elcke classis hadde gerapporteert haer devoir in desen gedaen te hebben doch met ongelyck succes, by desen synodum geresolveert, dat men alsnoch by de E. Mog. heeren Staten aenhouden sal, dat bij hare E. Mog. autoriteyt soewel de schoolmeesteren van de bij-scholen als van de publycke scholen geconstringeert mogen werden tot de onderteekeninghe van de geconcipeerde acte.

Op het 8ste gravamen van Alekmar is den E. gedeputeerden onses synodi in last gegeven alsnoch te besorgen, dat het formulier op den doop van de bejaerde, by den synodum nationael gestelt, becomen ende den classen ter handt gestelt moge werden.

Op het 6e gravamen van Haerlem nopende de profanatie des sabbaths is geresolveert, dat men deselve alsnoch den E. heeren Staten serieuse-lyck sal remonstreren. Het 7e gravamen van Amsterdam nopende de huwelyxe ordinantien staet noch open om uytgevoert te worden door de E. gedeputeerde onses synodi.

Ende ¹⁾ belangende de particuliere quaestie van Haerlem, sprekende van het trouwen van susterlinghen, seggen hierop de E. heeren commissarien gelast te sijn te verclaren, dewijle het huwelyck, daerinne ge-roert, by de politijcke ordinantie niet en is verboden maer toegestaen ende met menichvuldige exempelen van alle staten van persoonen beves-ticht, dat daerom tselve alhier niet in dispuyte behoort getrocken maer gelaten te werden in sulcken state. alst bij de politycke ordinantie is ge-stelt. Ende heeft de synodus besloten, dat men dese sake daerbij sal laten.

V.

Wat aengaet de Remonstrantsche afgesette praedicanten JOHANNES WALLESIUS, WELSINGIUS, JOHANNES RODINGENUS, JAN DIBBITS, mitsgaders JOHANNES MARTINI FLEURKENS, is rapport gedaen 1. van JOHANNES WALLESIUS, dat hij de acte der E. heeren Staten in den Hage heeft onderteekent; 2. van RODINGENUS, dat hij op syne weijgeringhe vant formulier der on-derteekeninge, den rectoren ende schoolmeesteren opgeleyt te onder-teekenen, by de E. magistraet van Hoorn van syn rectoorschap is ge-

¹⁾ Bij deze alinea hebben B en E in margine: »Nota».

deporteert; 3. ende dat de schultbekentenisse, in den voorgaenden synodo tot Edam beraemt ende van FLEURKENS voorsz. aengenomen, van den predickstoel tot Midwoude is afgelesen ende hij met de classe versoent doch om de stichtinghe derselver gemeynte verplacet ende elders beroepen; 4. WELSINGIUS heeft eerst de acte van sich stil te houden geteeckent ende daernae tselve gerevoceert, tegen denwelcke, alsoo verclaert is, dat het Hof op de aenschrijvinge van de E. heeren Gecommitteerde Raden heeft beginnen te procederen, wort de uytcomste daarvan verwachtet; 5. de sake van JAN DIBBITS is uytgesteld, overmits de ouderlinghen van Harinchuysen op den synodum verwacht worden om van syne sake te spreken.

VI.

Is in de vergaderinghe verschenen de E. welgeleerde, godsaelige D. GERHARDUS HELMICHIOUS met wettelycke credentie van den synodo van Wtrecht, op voorgaende uytgeschrijvinge van den classe synodael, aen haer gedaen, gesonden om de correspondentie met onsen synodo te genieten ende gebruycken. Doch alsoo bij de E. heeren commissarisen der Ed. Mog. heeren Staten van Hollandt ende Westvrieslant verclaert is, dat hare E.E. in laste is gegeven te procureren, dat int stuck van de correspondentie, als synde een dependant van de kerckenordeninge, met het resumeren van dewelcke hare Ed. Mog. tegenwoordich besich syn, geen veranderinge sal worden gemaect nochte enich besluit diesaengaende genomen maer de sake gelaten in haer geheel, is bij den synodum verstaen, alhoewel de synodus voorsz. wel genegen is de nieuws gerestitueerde staet der kercke van Wtrecht bij alle gevoegelycke middelen te ondersteuten ende helpen bevoorderen, dat nochtans ongeraden sij den voorsz. GERHARDO eenige sessie te verlenen en de voorschreven correspondentie aen te vangen tegen de expresse last van hare Ed. Mog., maer dat men GERARDO voornoemt een missive sal medegeven aen den synodum van Wtrecht, waerinne dese sake opt alderbeleefste sal worden geexcuseert ten opsichte van de voorsz. gedane uytgeschrijvinge om te voorkomen alle swaricheden, die andersins hieruyt souden mogen rysen. Dese missive sal door D. JACOBUM TRIGLANDIUM geconcipeert ende, naedat se van den synodo sal wesen geaprobeert, D. GERARDO voorsz. in handen gegeven worden, gelyck oock geschiet is. De missive luydt van woorde tot woorde als volcht:

Eerweerde, godsalige, welgeleerde, voorsienige, seer lieve ¹⁾ medebroeders in den Heere!

Wij hebben seer geerne ende met sonderlinge vreuchde verstaen, dat

¹⁾ »lieve». Al de andere codd. hebben »discrete lieve».

de kercken Christi in de provincie van Vtrecht niet alleen door het oordeel des synodi nationalis over de controversien, hier te lande opgeregens, sijn gestelt in de eenicheyt der leere met alle andere Gereformeerde kercken, maer oock door het aennemen van de kerckelycke ordeninge tot gelyckformige kerckelyke regeringe, ende dat bij uwe E.E. ende W.W. daertoe wort gearbeydt met alle behoorlycke voegen ende middelen, dat deselve eenicheyt in de suyvere leere ende gelyckformicheyt in de kerckelycke regeringe ongeschent mochte behouden worden. Sulcx wij oock daeruyt hebben vernomen, dat uwe E.E. ende W.W. goetgevonden hebben tot dien eynde met eenige kercken van andere provincien ende namentlyck met de van Gelderlant, Suydt ende Noorthollant correspondentie te houden, sulcx bij andere kercken gebruyckelyck is, ende dienvolgende den E. ende godsaligen D. GERARDUM HELMICHIIUM met behoorlycke credentie tot ons af te vaerdigen. Wat ons aengaet, ons en is niet liever dan met alle mogelycke middelen andere ende insonderheyt onse naebuyrige kercken te helpen ende derselver raet en hulpe wederom te mogen gebruycken, als wetende dat sulcx vereyscht de gemeynschap der heyligen, daermede wij onderlinge als leden eenes lichaems aen malcanderen verbonden sijn, dewelcke oock door sodanige middelen sonderlinge versteret wort. Derhalven wij uwe E.E. ende W.W. bij desen hoochelyck bedancken voor de aanbiedinge van de christelycke vrient-schap, hierdoor aen ons gedaen, die wij oock in hoge achttinge nemen. Dan alsoo buyten onse verwachtinge in dit stuck eenige veranderingen ons sijn voorgecomen, waerdoor wij hetselve voor alsnoch nae wensch niet connen voltrecken, versoecken wij uwe E.E. ende W.W. gantsch dienstelyck, dat deselve gelieve ons niet voor ongoet af te nemen, dat wij uwe E.E. ende W.W. gedeputeerden ende onse lieven broeder in den Heere D. GERARDO HELMICHIO voor dese tijt geen sessie in onse vergaderinge hebben connen verlenen noch oock yemant deputeren, die op den 4en September toecomenden ouden styls op uwe E.E. ende W.W. vergaderinge wt onsen namen soude verschijnen, houdende hetselve niet daer-voor, alsof wij de correspondentie voor ondienslich achteden of dat onse affectie tot uwe E.E. kercken niet en soude wesen sodanich als se behoort, maer dat het effect van ons goet voornemen om sekere redenen voor dese tijt noch wort opgehouden, gelyck wij dan van onser sijde geern aennemen met alle ons vermogen niet alleen de kercken Godts int gemeen maer oock de kercken in de provincie van Vtrecht int besonder bij alle gelegentheyt te dienen ende metterdaet te bethoonen, dat ons de goede eenicheyt ende welstant derselver op het hoochste ter herten gaet, opdat tghene voor dese tijt niet en heeft connen gedaen worden, in volgenden tyt gevoechelijcker moghe worden geeffectueert, waertoe wij Godt sullen bidden, Eerweerde, godsalige etc. uwe E.E. ende W.W. met syne

rijcke genade overvloedelyk te begaven ende met synen H. Geest in uwe E.E. vergaderinge te presideren, jae ons allen daarmede alsoo te regeren, dat alle onse actien mogen strecken tot eere synes H. naems ende ontlastinge van onse consciencien voor hem. Amen.

Geschreven t'Alckmar desen 27 Augusti a^o 1620
ende uyt aller name ende laste onderteeckent

VINCENTIUS MEUSEVOET,
praeses synodi.

JACOBUS ALBERTI CAMP ¹⁾,
synodi scriba.

VII.

D. JOHANNES ACRONIUS ²⁾, praedicant tot Haerlem, heeft aan den E. synodum versocht, dat sijn soon, beroepen synde in den classe van Aernhem, door eenige uyt desen synodo te deputeren mochte worden ge-examineert, overmits de voorsz. classis van Aernhem in langen tijt niet soude vergaderen ende alsoo de examinatie aldaer niet bequameleyk soude connen vallen. Welck versoeck als niet conform met het goede gebruyck ende orden onser kercken hem niet heeft connen inwilligt worden, ten ware dat sulcx versocht hadde geweest van den classe, daer hy dienen sal.

De broeders van Amsterdam hebben ingebracht, dat HERMANNUS MONTANUS, afgesette praedicant tot Loenen, de acte van gehoorsaemhey, te voren bij hem geteeckent, heeft gerenuncieert.

VIII.

Op het 3e gravamen van Edam, sprekende van het versoeck om subsidie tot bevordering van de studien soewel voor de praedicanten kinderen in Noort als Suydhollant, heeft de synodus geresolveert, dat onse gedeputeerde ondersoecken sullen, hoeverre sich die apostille der E. heeren Staten uytstrect, ende of de praedicants kinderen in het Noorderquartier daeronder niet begrepen sijn. Ende in gevalleneen, sullen de voorsz. gedeputeerde aenhouden, dat sij die van Suydhollandt mogen gelyck gemaect worden.

Op ²⁾ het 1e gravamen van Alckmar, handelende van het prediken des Catechismi Sondaechs naemiddach in allen kercken, is omgevraecht, of het oock alomme wort int werck gestelt. Ende vernomen synde uyt het antwoord der classen, dattet noch alomme niet in treijn is gebracht, wort yegelycke classis by desen vermaent haer devoir hierinne te doen.

Op het 2e van Alckmar nopende het blyven van de gesuspendeerde ende gedeporteerde praedicanten in de plaetsen, daer sij te voren gedient

1) Deze onderteekening is eigenhandig. 2) Bij deze al. hebben B en E in margine: »Nota».

hebben, hebben de E. gedeputeerde onses synodi verolaart sodanige apostille op haar versoeck vercregen te hebben, dat de praedicanten, haer dragende in conformite van de acte van gehoorsaemheyt, blyven mogen ende de contravenienten terstont van de magistraten der respective plaetsen mogen uytgeset worden Ende is voorts verstaen, dat hierin voorsien is bij openbaer ende gedruet placcaet van de heeren Staten Generael, twelck elcke classis, daer hierover swaricheyt valt, sal arbeyden, dat door de officieren geexecuteert mag werden.

IX.

Nieuwe gravamina Amsteldamensia :

Op het 1e nopende het versoecken aen de Ed. Mog. heeren Staten, dat hare E. gelieve goede orden te stellen op het trouwen etc., dat blyft alsnoch neffens ander noch niet geremedieerde gravamina tot last van de gedeputeerde, gelyck oock het 2e van de verscheyden abuysen des Pausdom, die in dese landen noch in swangh gaen, als cloeken cleppen etc.. Het 3e, namelyck tafscheyden der secretaryen van de scholen, hebben de E. gedeputeerde verclaert, dat noch niet can gepractiseert worden ende blyft oversulex open staen.

Belangende de sake van LIJSEBETH CORNELIS, denwelcken belooft was, dat hare papyren wedergegeven souden werden, heeft D. RULAEUS verclaert, dat D. RIPPERTUS ende D. URSINUS ¹⁾, praedicanten tot Hoorn ende Medemblick, hiertoe van den synodo gecommitteert, daer neerstelyck nae gesocht hebben, doch dat se niet te vinden waren.

X.

Nopende het versoeck der gedeputeerden van Suydthollandt, slaende op de swaricheyt, gemaect over het jus patronatus, hebben de gedeputeerde onses synodi neffens de gedeputeerde des synodi van Suydthollandt verclaert, dat by hun swaricheyt is gemaect dese sake hare Ed. Mog. te remonstreren, doch dat hare E. M. bij occasie vant lesen der synodale acten hebben geresolveert, dat diegene, die dit recht hebben, by haer oudt recht ende gebruyck, dat sy daervan hebben, blyven sullen. Ende alsoo dese sake behoort tot de kerckenordeninge, die nu onder handen is, heeft de synodus geresolveert, dat men deselve sal uytstellen, totdat de acte van approbatie der kerckenordeninge van de heeren Staten sal wesen becomen.

Ende ²⁾ wat aengaet het stellen van een historisch verhael van de troublen deser kercken sedert den jare 1600, hebben de gedeputeerde

¹⁾ »Ursinus”. Al de andere codd. hebben »Johannes Ursinus”. ²⁾ Bij deze al. hebben B en E in margine: »Nota”.

van Suydhollant verhaelt, wat hierin bij haren synodum is gedaen. Waerop de tegenwoordige vergaderinghe heeft geresolveert, dat elke classis sal vermaent worden aen D. D. THYSIUM (die D. JOHANNI LATIO, bij den synodum nationalem daertoe gedeputeert, door den voorsz. synodum is bijgevoecht) ende D. LATIUM voornoemt over te senden, tghene in elcx quartier is voorgevallen.

XI.

Sijn ingebracht de resolutien over de gravamina ende is daerop geresolveert als volcht:

Gravamina classis Alekmarianae:

1. Offet ¹⁾ niet genoeg ²⁾ en ware, dat de kercken des Noorthollantschen synodi correspondentie hielden met den synodo van Suydhollandt sonder hare gedeputeerden in verre gelegene provincien te senden of gedeputeerden van dien te ontbieden?

Antw. dattet niet genoeg is, ende daerom dat men de gebruyckelycke correspondentie niet en sal verminderen maer onderhouden.

2. Of het niet noodich en sij te vernemen, of de oversettinge der H. boecken nae d'ordre, gestelt in synodo nationali, werde gevordert?

Antw. jae. Ende dit sal in deser voegen geschieden, dat de E. gedeputeerde hares ampts vermanen sullen de broederen, die van den synodo nationali bestemt sijn, aen te houden om apostille te vercrygen op sekere remonstrantie, door den voorsz. synodum nationalem selve gestelt ende overgegeven, waerinne alle die gravamina vervaet sijn, die sonder haer Hoochm. autoriteit niet afgedaen conden worden, waeronder dit 2e oock is begrepen.

Gravamina classis Harlemensis:

1. Van wegen de groote licentie der pausselycke conventiculen ende texerceren derselver superstition, dewelcke niettegenstaende alle vorige inhibitien ende placcaten der E. M. heeren Staten hoe lanex hoe meer toenemen ende in swangh gaen, oft niet goet en ware te insisteren ende aen te houden aen de E. Mog. heeren Staten, dat hetselfde mochte werden geremedieert?

Antw. Jae. Ende sal van elke kercke den officieren der plaetsen, daer sulcx voorvalt, aengegeven werden. Ende indien deselve in faute blyven, sullen de gedeputeerde onses synodi sulcx remonstreren, daert behoort.

---

¹⁾ Hierbij hebben alle codd. in margine: »Residuum classis Edamensis." ²⁾ »genoech". Alle andere codd. hebben »goet".

2. Alsoo ¹⁾ den kercken vele gelegen is aen een geauthoriseerde kerckenordeninge ende dat stuck in synodo nationali wel getenteert, doch tot noch toe niet gesuccedeert is, wort gevraecht, oft niet goet en ware te ondersoecken de swaricheden, waerdoor het verhindert wort ende hoe men die verhinderingen mochte wechnemen, opdat men eens tot een eendrachtighe geauthoriseerde kerckenordeninge soude mogen comen?

Antw. Hierop, mitsgaders op het 2e van Enchuysen ende het 1e van Edam, hebben de E. heeren commissarisen verclaart volgende haar last, dat de welgemelte heeren Staten, in de resumptie van dien besich synde ende noch niet wel gereet ²⁾ cunnende werden, van meninge sijn van hare correctien ende anders daerinne te doen aen de kercken van Suydt ende Noorthollant te geven communicatie. Dat daeromme de broederen alhier eenige persoonen uijt den haren willen committeren, die daernae ter plaetse ende tyde, henluyden by de hooggemelte heeren Staten daertoe te praefigeren ende te insinueren, sullen mogen verschijnen om deselve communicatie bij te wesen. Dat daeromme deselve sake gelaten werde in haer geheel, tot de voorsz. communicatie gedaen ende anders by de hooggemelte heeren Staten sal wesen gedisponeert.

De sijnodus, hierin niet weynich becommert synde ende alle swaricheden ten wedersyden overwogen hebbende, heeft geresolveert, dat men in conformite van den synode van Suydhollant tot dese communicatie eenige persoonen uyt d'andere vier classen benefens de gedeputeerden onses synodi sal deputeren, doch dat dese deputatie door den classen respective sal gedaen worden, wël verstaende dat dese gecommiteerde niet anders dan communicative sullen handelen sonder yets te resolveren, maer rapport te doen van alles aen de voorsz. classen, waertoe sij oock elck met wettelycke credentie van hare classen afgesonden sullen worden, opdat deselve daernae hare advjisen in den aenstaenden synodo particulari soude mogen inbrengen.

3. Alsoo ¹⁾ de secten seer groote licentie gebruycken in dese landen tot verhinderinge van de leere des h. evangelii, oft niet goet en ware te dispiceren goede ende bequame middelen, waerdoor deselve mochten werden gecoerceert?

Antw. In genere jae, maer nopende in specie de middelen, waerdoor sulcx soude connen alderbest int werck gestelt worden, verstaet de sijnodus, dat de tegenwoordige gelegentheynt geen ander middelen toelaet, dan dat de praedicanten naerstich aenhouden int refutereren van hare leere soe op den predickstoel als in besondere tsamensprekingen met vaste ende bundighe argumenten, met vierige gebeden tot Godt almachtich om

---

¹⁾ Bij dit grav. hebben B en E in margine: »Nota". ²⁾ »gereet". Al de andere codd. hebben »gereet daermede".

hare verlichtinge ende bekeeringe ende in het ernstich dryven van de godsalicheyte des levens in dengenen, die professie doen van de ware Gereformeerde religie, soe op den predickstoel met prediken ende leeren als oock selfs met een goet exempel eens godsaligen wandels.

4. Oft ¹⁾ niet goet en ware te bearbeyden, dat de abuijsen in de huwelicxe saken te samen loopende door een bequame ende generale eedorderinge mochten geremedieert worden?

Antw. Jae, voor soevele het onse provincie betreft. Ende opdat die mach becomen worden, wort den deputatis in last gegeven de nootwendicheyt van dien de E. heeren Staten te verthoonen, tot welken eynde allen classibus bij desen wort belast, dat yder de casus ofte gravamina ende onordentlichkeiten, die in syn quartier opt stuck van de huwelicken voorvallen of gevonden worden, den voorsz deputatis sal toesenden om de voorgemelde remonstrantie daerop te funderen. Ende opdat het niet in vergetelheyt en come, is goetgevonden, dat dit gedaen sal worden binnen den tyt van drie maenden.

5. Of ¹⁾ niet bij de E magistraet behoorde aengehouden te worden, dat de vrije overtredinge van de wet Godts, Exod. 22 v. 16, geweert worde?

Antw. Jae, maer op dese wijze dat dit als een particuliere casus of abuijs in de remonstrantie, int voorgaende gravamen gementioneert, gestelt werde.

6. Alsoo ¹⁾ bijt synodus nationael is beraemt sekere forme van catechisatie, oft niet goet en ware, dat deselve door den synodum particulier ter handt ende int werck gestelt werde?

Antw. Jae, ende belangende de maniere hoe, die wort aengewesen in actis synodi nationalis.

7. Oft oock niet dienstich soude wesen, dat opt stuck van de druckeringen sulcke orden gestelt werde, datter geen boecken mochten gedruet worden sonder behoorlycke visitatie?

Antw. Jae, doch behoort tot de remonstantie synodi nationalis, boven op het 2e gravamen van Alekmar verhaelt, ende is daerinne begrepen.

8. Alsoo bij den synodum nationael is geresolveert ende besloten een sekere acte nopende de heyliginge des sabbaths, of men niet sal aenhouden, dat deselve mach worden geeffectueert?

Antw. Jae.

Questio particularis Harlemensis:

Wat men met soodanigen persoon doen sal, die, een lidtmaet der gemeente synde ende getrouwt hebbende eenen Waterlantsche Weder-

¹⁾ Bij dit grav. hebben B en E in margine: »Nota”.

dooper, van haer geloof is afgeweken ende derhalven tot twee reysen is voorgesteld, ondertusschen mede verscheyden reijzen daerover aengesproken ende vermaent, nochtans dit alles niettegenstaende by haer mans gesintheit te ¹⁾ willen blijven sonder nochtans onse leere te lasteren en een goet stichtelyck leven leydende?

Antw. De kercke sal noch patientie gebruijken ende int vermanen aenhouden ende bij sooverre sij echter hardneckich blyft nae gewoonlycke ordre der kercken met haer handelen.

XII.

Is ondertusschen van **LYSBET CORNELIS** cum sociis ingelevert seker request, waerinne sij versoect, dat de E. synodus christelyck ordre wil stellen, dat voldaan worde de sententie der ses gecommiteerden ende dat die schult, die de suppliant soe lange heeft gedragen, gebleken synde bij die acten tot hares persoons ende harer naecomelingen oneere in publycke registers gestelt, moge werden gecasseert ende vernieticht ofte in cas van weijgeringe restitutie van hare ²⁾ papijren mitsgaders copie van alle classicale ende kerckelycke acten, de suppliant met den haren concernerende, omme haer te voorsien tegen het houden van de synodus nationael, synde in substantie een met de requeste, in synodo Edamensi verthoont. Heeft mede overgelevert sekere extracten uyt de synodale acten van Enchuysen ende Edam nopende tgene over hare sake was geresolveert.

De synodus, gelett hebbende op tgene daerop te letten stonde, heeft geresolveert: alsoo dese sake te voren soo solemnellyck versoent ende in de voorgaende synoden van Enchuysen ende Edam verhandelt ende afgedaen is, dat **LYSBET** voorsz. haer daermede hadde behooren te laten genoegen ende de sake daerbij te laten berusten, twelck alsoo sij niet heeft gedaen, sal haer een scherpe vermaninge hierover gedaen worden omme haer tot vrede te disponeren. Heeft mede de voorsz. synodus van wegen als voren verstaen, dat de gemelde sake niet in dese als synde een gelycke, maer in een hooger vergaderinge wyders, des noots synde, mach ende behoort verhandelt te worden ende dattet ondertusschen sal blyven by tghene in voorgeroerde synoden van Enchuysen ende Edam hierover is besloten. Dese resolutie is (volgens des synodi goetvinden) **LYSBETH** voorsz met den haren door den praesidem mondelyck aengeseijt ende de vermaninge gedaen, doch alsnoch sonder eenich effect. Ende nopende de papyren sullen de voorgaende gedeputeerde vermaent blyven hare commissie in desen te achtervolgen.

¹⁾ »te" B, D en F hebben »verclaert te". ²⁾ »hare" D, F en G hebben »alle hare".

XIII.

Gravamina Amsterdamensia.

1. Wert gevraecht van de attestatien, of se niet eerst dan behooren te valideren, als se met den kerckensegel ofte met onderteeckeninge van twe persoonen sullen bevesticht sijn? Ten anderen, oft niet geraden sij, dat men soo lichtelyck geen attestatie en geven, tensij dat men genoegsame oorsake des vertrecks en wete?

Antw. Op beyde de leden jae.

2. Of een man, die getrouwt is met synder huysvrouwe broeders weduwe door toelatinge ende autoriteijt van de heeren commissarisen, mach tot den tafel des Heeren geadmitteert worden ende hetselfde huwelyck, alsoo bevesticht, mach worden gerescindeert ende oft niet geraden en sij bij de E heeren Staten aen te houden, dat eenige dispositie int trouwen werde gemaect in gradibus affinitatis ende dat bij advyse van theologanten ende hare E. gedeputeerde.

Antw. Op het 1e lidt: men sal blijven by tghene besloten is in den 9en ¹⁾ artijckel synodi Edamensis; op het 2e lidt: jae. Ende alsoo int synodale boeck artic 9 ¹⁾ synodi Edamensis voorsz gebruyct wort niet het woort ²⁾ ongeoorlooft maer onbehoorlyck, wort verstaen, dat de resolutie des gemelden synodi Edam. niet en strydt tegen voorgaende resolutien, in synodo Amsterdamensi a^o. 1601 ende in synodo Alekmariana a^o. 1605 genomen, waernaer de broeders van Amsterdam haer sullen hebben te reguleren.

3. Of een man, door de heeren commissarisen getrouwt met een vrouspersoon, welcke hij ten tyde syner echte vrouwe beslapen heeft, mach ter tafel des Heeren toegelaten worden?

Antw. Alsoo tselve huwelyck bij de politie wort getolereert ende alrede is geconfermeert, dat deselve, hem vroom dragende, met leedtwesen ende schultbekeninge sal mogen worden aengenomen.

4. Of een kerckendienaer beroepen synde ende de classe daerin consenteert, syne kercke macht heeft tegen de classe ad synodum te appelleren ende alsoo den dienaer ende de beroepende kercke op te houden ende te beswaren?

Antw. Jae, overmits de kerekenordeninge medebrenghet, dat men van minder vergaderinge tot meerder mach appelleren.

5. Of niet noodich sij, dat elke kercke besorge, dat se hebben die acten synodi nationalis, laestmael tot Dordrecht gehouden?

1) »9en» hierboven staat »22». Dit ontbr. in E. 2) »niet het woort» F heeft »het woort niet».

Antw. ¹⁾ Jae, in vouge dat elke classis de gedruete acta synodalia ende elke kereke de canones sal maken te becomen ende tgene onder D. Festo berustende den kercken aengaet door den deputatos den voorsz. kercken sal ter handt gestelt worden.

6. Oft men niet behoorde aen te houden, dat een generale ordre werde gestelt opt stuck van de scholen ende dat in deselve geen ander rudimenta werden geleert dan eenderleije.

Antw. De gedeputeerde sullen aenhouden om een generale schoolordeninge ende sullen bearbeyden, dat in de Latynsche scholen eenderleij rudimenta gebruyet worden.

7. Of de meesters van de byscholen overal, soewel in steden als in dorpen, niet en behooren te contribuieren tot beter onderhout van de ordinaire schoolmeesters in alle plaetsen, dewyle haer gagie soo cleijn is ende gene daerentegen wel drijddubbel schoolgelt genieten?

Antw. Dit wort gelaten ter discretie van de overheijt.

Gravamina Hornana.

1. Off het niet goet en ware, dat het synodus ordre stelde, nae dewelcke de kerekenraden sullen handelen met die praedicanten ende andere lidtmaten, die tot de Arminiaensche dwalingen gevallen sijn ende daerbij hardneckelyck blyven?

Antw. Jae ende sal hierin gehandelt worden volgens d'ordre, in synodo nationali daarvan beraemt. Ende alsoo de E. broederen gedeputeerde van Suydhollant ons gecommuniceert hebben tgene hiervan naerder in sijnodo Leydensi ende Goudana laestleden is besloten, wort by dese tegenwoordige sijnodus goetgevonden sulcx onse acten te insereren, luydende van woort tot woort als volcht:

Artic. 78 ²⁾.

Op het eerste gravamen, of het niet noodich en sijn in alle kercken een enparige voet te volgen soe over de praedicanten als gemeene lidtmaten, die geduyrende dese oneenicheden gevolcht ende voorgestaen hebben het gevoelen ende de proceduren der Remonstranten, soo sijn met de kercke willen versoenen of ter contrarie hardneckelyck in hare opinien willen persisteren, hoe men met deselvige tot stichtinge ende eenicheyt der kercke sal handelen,

oordeelt de synodus, lettende op de vrede der kercken ende behoudinge der gesonder leere in deselvige, dat een groot onderscheijt moet gemaect

¹⁾ Bij dit antw. hebben B en E in margine: »Nota". ²⁾ »78". Al de andere codd. hebben »78 sijnodi Lejdensis".

worden tusschen de hardneckige ende tusschen de geseggelicke, dat de hardneckelicke leeraren sullen volgens het decreet des naesten synodi nationalis datelyck van hare diensten gedeporteert ende, de trappen der vermaninge aen haer waergenomen synde, geexcommuniqueert worden. Belangende de andere leeraren, die haer gesegglyck ende leersaem sullen bethonen, alsoo haer verloop niet even swaer is, wert goetgevonden dat degene, die voor desen tegen de ware leere hebben geschreven, deselvige schriftelycken of mondelyck hetsij in publycke praedicatie hetsij in particuliere tsamensprekinge hebben gelastert, twee jaren eerst sullen beproeft ¹⁾ eer men se wederom tot de kerckendienst opneemt, twelck geschieden sal nae publycke wederroepinge van hare voorgaende gevoelen ende satisfactie aen de kercke over haer proceduren, opdat de kercke niet wederomme door haer werde ontrust, wanneer men se al te haestich wederomme aenneme. Wert oock verstaen, dat men soodanige niet anders als met weten ende goetvinden van de gedeputeerde des synodi tot den predickstoel sal toelaten, welverstaende dat sulcx niet stichtelyck sal connen geschieden in deselvige kercke, daer sij te voren gestaen ende de gemoederen van de toehoorders door hare onsuivere leere ontrust ende van haer vervreemt hebben.

Belangende de andere leeraren, die haer sediger gedragen ende tegen de gesunde leere niet geschreven noch deselvige op eeniger manieren gelastert hebben, sodanige sullen nae publycke gedane schultbekentnisse voor de gemeente, die sij te voren ontsticht hebben, een jaer lanck eerst beproeft synde, soe sij haer daerin wel gedragen hebben, op het gevoehelycxte als sulcx sal connen geschieden, verplaetst ende wederom tot de kerckendienst toegelaten worden, mits conditie dat sij gelyck als de voorgaende, daarvan int vorige lidt is gesproken, de Confessie ende Catechismus alsoock de Canones des naesten synodi nationalis volgens het formulier, bij den voornoemden synodus gestelt, gelyck andere kerckendienaren hier te lande sincere onderschrijven ende in de practycke waernemen sullen.

Aengaende de lidtmaten, deselvige sijn ofte in kerckelycke bedieninge geweest ofte niet. Aengaende de eerste soorte, die ouderlingen ofte diaconen geweest sijn van de syde der Remonstranten ende by hare opinien persisteren, oordeelt de synodus, dat de hardneckige datelyck van hare diensten sullen afgeset worden, maer dat men geen excommunicatie aen deselvige gebruycken sal ende een jaer lanck insien, hoe sij haer dragen ende in de naeste synodo particulari beraden, wat vorder met hen sal dienen gedaen te worden tot naeste ²⁾ stichtinge der kercken.

¹⁾ »beproeft». Al de andere codd. hebben »beproeft worden.» ²⁾ »naeste» B heeft »meeste».

Wat aengaet degene, die met de kercke soecken te versoenen, wert goetgevonden, dat sodanige met schultbekentnisse, voor den kerckenraet gedaen, sullen mogen volstaen. Bijaldien in sommige plaetsen geoordeelt wiert, dat de publycke schultbekentnisse meerder stichtinge soude inbrengen, sal tselvige aldaer mogen geschieden doch met advijs des classis ofte hare gecommiteerde.

Belangende de gemeene lidmaten, die in geene kerckelycke diensten sijn geweest, dewyl deselvige sijn ofte hardneckich ofte geseggelyck, wat de eerste aengaet deselve sullen van de kerckenraden, onder welke sijn resorteren, neerstelick vermaent worden tot afstant van haer gevoelen, doch sal de verdere procedure tegen haer uytgesteld worden tot den naesten synodum particularem om daerover alsdan te disponeren nae behooren.

Maer degene, die uyt eenvoudicheijt, misverstant ofte swacheyt de leere der Gereformeerden kercken aengaende het een ofte ander artyckel der vijf verschillende poincten noch volcomentlyck niet en connen ofte begrijpen ofte toestaen ofte tgevoelen der Remonstranten in deselvige stucken volcomentlyck verwerpen, doch haerselven leersaem bethonen ende beginnen haer te laten onderrichten, blyvende by tgene sijn alrede goets hebben aengenomen, ende wenschen noch vorder in de waerheyd toe te nemen, die sal men oock vorder naerstich onderwijsen ende ondertusschen tot de gemeenschap der kercke toelaten, mits dat se sullen beloven haerselven stil te houden ende te willen arbeijden, dat se in de kennisse der waerheyd meer ende meer mogen toenemen ende meteen verclaren de leere der Gereformeerde kercke te houden voor de rechte ende volcomene leere der salicheijt ende des voornemens te sijn door de genade Godts by deselvige te blyven.

Nopende de gemeene lidmaten, die in hare proceduren de Remonstranten toegevallen sijn ende daerover ergernisse gegeven hebben, wiert goetgevonden, dat in saken van minder gewichte een amnestia of vergeetenheyd sal gebrujct worden, maer in eenige uytstekende daden, die de kercken hebben bedroeft, sal by degene, die haer eertyts daerin vergrepen hebben ende wederom begeeren met de kercke te versoenen, int particulier voor de kerckenraet de schultbekentnisse geschieden ende sal de gemeynte voor de bedieninge des h. avontmaels vermaent worden in generalibus terminis sonder eenige namen uyt te drucken.

Dat niemant hem en ergere aen die persoonen, die voordesen door hare proceduren de kercke des Heeren bedroeft hebben ende nu wederom tot het avontmael toegelaten worden, dewijle sijn van hare fauten schultbekentnisse den kerckenraet hebben gedaen, maer dat men veel meer den Heere voor haer dancke ende haren val gebrijcke tot een geestelicke voorsichticheyt om sich voor diergelyck verloop neerstich te wachten.

Ende alsoo geduyrende dese swaricheden vele by den Remonstranten

tot lidmaten der kercke sijn opgenomen, soo eenige van deselvige, be-rou hebbende, met ons begeeren te communiceren, sal datselvige hen niet geweygert worden, maer sullen in de visitatie van de lidmaten der kercken bij een praedicant ende ouderlingh tot lidmaten der Gereformeerde kercke aengenomen mogen werden, mits dat dit niet in consequentie en werde getrocken om alle andere lidmaten in sulcke maniere aen te nemen.

Dewyle oock de staet ende conditie van soodanige persoonen verscheyden es, heeft de tegenwoordige vergaderinge geacht tot meeste stichtinge te dienen, dat gequalificeerde persoonen, van de Remonstranten tot ons comende, niet formelyck noch punctelyck van nieuws sullen geexamineert werden, maer dat men met haer in de visitatie over de verschillende poincten tot hare onderrechtinge ende gerustheyt des gemoets in eenige minnelycke conferentie sal treden. Ende indien bevonden wort, dat eenige by den Remonstranten sijn aengenomen met publycke wederroeping van haer voorgaende gevoelen, sullen sij om de gegeven ergernisse te repareren, publyckelyck wederom hiervan haer schult moeten bekennen.

Degeene, die bij de Remonstranten sonder belydenisse van haer geloof te doen, alleen om haer getal te vervullen tot de gemeenschap des h. avontmaels toegelaten sijn, sullen van nieuws in de hoofdsomme der christelycker leere, alsof sij noijt lidmaten geweest waren, ondervraecht ende onderricht worden.

Belangende degene, die altyt by ons sijn gebleven ende alsnoch met ons communiceren, evenwel niet naelaten soe van onse leere als van de proceduren, by ons gebuyet, lasterlyck te spreken, deselvige sullen ernstelyck hierover uyt de name des kerckenraets bestraft werden. Ende indien sij in haer doen continueren, sal men vorder beraden, wat met haer dient gedaen te werden tot meeste ruste ende stichtinge der kercken.

10e Gravamen synodi Goudanae.

Off nijet eenighe leden vant antwoord des voorgaenden synodi opt 1e gravamen breeder uijtgeleyt dienen, namelyck 1. hoe te handelen met gequalificeerde afgeweecen Remonstranten; ten 2. met de predicanten, die de acte van gehoorsaemheynt onderteykent hebben ende nyttetmin uyt de kercke blyven tot quaet exempel van andere ende off daerin by haer Ed. Mogenden nijet dient ordre versocht, gemerekt sy meermalen hebben verclaert, dat men sonder quetsinge van conscientie de leere onser kercken nijet alleen wel mach hooren maer oock dat se genouchsaem is ter salicheyt; ten 3. met hare kerckenraden, die noch hertneckich in hare affwyckinge ¹⁾ voortvaren; ten 4en met de gemeene litmaten, die wel de

¹⁾ »affwyckinge" B heeft »voornemen".

vyff articulen toestaen ende nochtans voorts by de ware leere blyven; ten 5en met den Remonstranten int gemeen, die soo men verstaet haerselven met onderteekeninghe verbinden van de kercke ende tgehoor van Gods woordt aff te blyven; ten 6. hoe men tegen de uytgesette predicanten, die hertneckich blyven, procedeeren sal.

Resolutie.

Alsoo dit gravamen verscheyden leden heeft, oordeelt de vergaderinghe ten aensien van het eerste, dat men behoort te blyven by tgene in synodo Leydensi dianaengaende dudelick genouch is gestelt Doch dewyle eenighe versochten naerder interpretatie over twoord gequalificeerde, is geantwoort, dat d'acte ende tbeleyd der woorden genouchsaemlick uyt-wysen, dat daerdoor nijet en worden verstaen (gelyck sommige mochten meenen) geformaliseerde Remonstranten, maer luyden van qualiteyt ende aensienlicke beroupinge, te voren nyet en by de kercke maer heymelick by den Remonstranten aengenomen tot de gemeenschap der kercke, doch alsoo dat men nijet en verstaet, dat yemand op een vriendelicke conferentie sal werden toegelaten, tensij deselvige verclare te staen int gevoelen van de kercke, tsy dat se gequalificeert syn ofte nyet.

Opt 2 lit werd nijet geraden gevonden, dat men versoucke, dat sulx werde door hare Ed. Mogende auctoriteyt te wege gebracht, alsoo deselvighe alreede ordre hebben gestelt op hare verplaetsinghe, ingevalle sy hare onderteekeninghe contrarieren, maer sal men de soodanighe, die tot een quaet exempel van andere uyt onse kercken ende predicationen haer onthouden, kerckelick aanspreecken ende alle vlyt aenwenden om met gevouchgelicheijt ende vriendelicheyt haer daertoe (ist mogelick) te bewegen.

Opt 3 lit, hebbende sijnen grond op de resolutie des Leydschen synodi art. 78, is goetgevonden, dat men alnoch nijet en sal treden tot de excommunicatie, maer dat men aenhoude om deselvighe kerckelick te vermanen.

Aengaende t 4e lit blyft de vergaderinghe by tgene oock nopende dese personen is gestelt art. 78 synodi Leydensis. Doch by dese occasie gevraecht zynde, off de particuliere litmaten, geheel staende int gevoelen der Remonstranten nopende de vyff strytpointen ende verclarende daerby te willen blyven, belovende nyetemin haer te sullen stilhouden, soudon mogen ten avondmael toegelaten werden, antwoordt de synodus (benevens dat dese quaestie dudelick genouch is gedecideert in den voorgaenden synodo art. 78, wanneer men let op de distinctie, die daer wort gemaect tusschen hartneckighe ende geseggelicke ledematen) dat sulcx in ganderley wyse en behoort te geschijden. Ende omgevraecht synde is verclaert,

dat het in geenen classibus ofte kercken onder desen synodo resorterende contrarije wort gepractiseert.

Nopende t 5e lit wort verstaen, indien soodanige personen ledematen syn, dat men kerckelick sal beginnen tegens haer te procederen ende by haer E.E. M. Mo. versoucken, dat door hare auctoriteyt daerin werde voorsien.

Belangende t 6e verstaet de synodus, dat de uytgeseyde ende uytgeleyde predicanten, tsy dat se voor den synodo nationali geciteert ofte nijet geciteert syn geweest, doort vonnisse desselvigen nationalis synodi van de gemeenschap der kercken syn geweert ende dat het daerby behoort te blyven, ende dat men deselvighe uijt cracht van de uytspreecke des sijnodi nationalis sal houden voor geexcommuniqueert, te meer alsoo sy door het vonnisse van haer Ed. Mogentheden uyt den landen verbanen ende, alsoo van alle gemeenschap deser landen ende kercken vervreemt synde, alhyer nijet citabel en syn. Ende werden hyeronder oock begrepen soodanige, die, nyet gebannen synde, evenwel van selfs syn uytgeweecken.

Dusverre de geinsereerde acta synodi Leydensis et Goudanae.

Ende nopende de excommunicatie van de hardneckige is geresolveert, dat yder kereke hierinne sal handelen nae discretie ende sullen tot directie oock mogen gebruycken het advijs der gedeputeerden.

2. Dewyle de groote ongeregeltheyt, die geschiet int samenloopen van de jongelieden in den echten staet, niet en wort geweert, of het niet goet en ware aen de E. heeren Staten te versoecken, dat die dienaren des woorts niet en werden genootsaect deselfde persoonen te proclameren ende in den huwelicken staet te bevestigen.

Antw. Men sal alsnoch aenhouden, dat dese abuijsen geweert werden, ende men sal se trouwen, mits dat haer haere faute voor oogen gestelt wordt volgens voorgaende synodale besluyten.

3. Of niet hoochnoodich is noch al aen te houden aen de E. heeren Staten, dat die groote ongeregeltheden, die vast doorgaens int lant ommegeaen, als van de profanatie des sabbaths, grouwelyck vloecken, lasteren, sweeren, hoereriye, dootslagen ende afgoderiye des pausdoms mogen werden geweert?

Antw. jae.

(gravamina Enchusana.

1. Wat ¹⁾ men doen sal om het weeren vant ommeloopen van ver-

¹⁾ Bij dit grav. hebben B en E in margine: »Nota”.

scheyden lieden met brieven ofte attestatien, die met kerkelycke onder-teeckeninge versterct sijn, waerdoor menich abuijs ontstaet ende vele bedrogen werden?

Antw. Dat geen attestatien sullen gegeven worden dan met uyt-drukkinge van de plaetse, waerhene sij vertrecken, noch getekent watter gegeven wort ende hoevele.

2. Wat men doen sal in de sake van de kerckenordeninghe?

Antw. Dit is beantwoort met de resolutie over het 2e gravamen van Haerlem, artic. xi.

Gravamina Edamensia.

1. Oft niet de kerckenordeninge, by de laetste gehouden sijnode nationael beraemt, behoort door de synodum provinciael den classibus ge-recommandeert te worden ten eynde men sich daernae moge reguleren?

Antw. Dit is van gelycken in de antwoordt opt voorsz. 2e gravamen van Haerlem artic. xi afgedaen.

2. Of een praedicant, wanneer hij, van de classe ontslagen synde, een ander gemeente wert toegevoecht ende sijn tegenwoordige gemeente appelleert, hij sal gehouden sijn te blyven, totdat daarvan het sijnodus sal geoordeelt hebben, dan of hij sal mogen vertrecken?

Antw. Dit is afgedaen in de resolutie op het 4e gravamen van Amsterdam, artic. xiii.

Candidati, in andere provintien geexamineert ¹⁾. 3. Of men soodanige persoonen, dewelcke haer tot den h. kerckendienst begeven willen ende uyt andere provincien comen met attestatien, dat sij geexamineert sijn, op sulcke hare attestatie aennemen sal, dan of men se van nieuw wederom examineren sal?

Antw. Dit wort de discretie van elke classis bevolen.

XIV.

Op ²⁾ de particuliere quaestie van Enchuijsen, hoe men best sal remedieren het misbruyck, bestaende in het geven van attestatie van 2 huwelycx proclamaten.

Antw. Elke classis sal vermaent sijn sich te reguleren nae de politycke ordinantie daarvan synde, dewelcke is dat men geen attestatie sal geven, voordat de 3 proclamaten gegaen sijn.

---

¹⁾ Dit marg. ontbr. in al de andere codd. ²⁾ Bij deze part. quaest. hebben B en E in margine: »Nota”.

Op de vraghe van Alckmar, hoe men handelen sal met een persoon of persoonen, een vroom lidtmaet of lidmaten geweest sijnde en vervallen tot de Arminiaensche dwalingen, wederkerende tot den schoot der kercke ende versakende de voorsz. Arminiaensche dwalingen, ende of men deselve opt nieu sal examineren, in voegen of sij noijt leden der kercke waren geweest.

Antw. de sijnodus, dattet genoegh sij, dat se hare oprechticheyt int stuck van religie in de gemeene visitatie voor een praedicant ende ouderlingh verclaren in conformite van de acte, art. XIII geinsereert.

Op ¹⁾ de vrage des classis van Haerlem, hoe men voorts handelen sal met WILHELM DE HASE, oudt-dienaer aldaer, dewyle de middelen om hem met de kercke voorsz. ²⁾ te reconcilieren, van den kerckenraet ende classis onderleyt, vruchteloos sijn.

Antw. de sijnodus, dat de kerckenraet ende classis op den ouden voet op het aldercivijlste noch voorts met hem handelen sullen ende, indien sij niet obtineren, de hulpe deputatorum synodi sullen mogen gebruycken.

Belangende de vrage van Edam, of een alumnus, op de denominatie van eenige steden van Hollant in den collegio theologico tot Leyden gestudeert hebbende ende volgens dien aen de landen van Hollant ende Westvriesland verbonden, hemselven mach aen eenige particuliere gemeynte in denselven lande voor een tyt van seker jaren verbinden.

Antw. de tegenwoordige vergaderinge, dat sulcx niet behoort te geschieden insonderheyt sonder consent van syne maecenates, ende soot ergens geschiet is, dattet niet meer en geschiede.

Op de vrage van Hoorn, off een persoon, die stom ende doof gebooren is ende nochtans door uytwendige teecken en bewyst genegen te sijn tot de communicatie des h. avontmaels, mach tot de voorsz. communicatie toegelaten worden.

Antw. Dit blyft ter decisie des synodi nationalis, waertoe het in synodo Enchusana was gerefereert.

XV.

De ¹⁾ gedeputeerde onses synodi hebben voorgesteld ex actis synodi Geldriae, offet niet goet en ware, datter een synopsis canonum synodaliū werde gemaect om allen classibus te dienen tot onderrichtinghe in voorvallende kerckelycke gravaminibus.

¹⁾ Hierbij hebben B en E in margine: »Nota". ²⁾ »voorsz." ontbr. in F.

Hierop heeft de synodus geresolveert, dat elke classis sal arbeeyden om te becomen het boeck van alle de synodale acten ende yemant uyt den haren committeren, die een register derselver acten stelle, opdat in voorvallende gelegentheyten alles sij in promptu.

Tot ¹⁾ besluit hebben de E. heeren commissarisen dit naevolgende den synodo voorgehouden, luydende van woort tot woort alsoo: Verclaren noch de voorsz heeren commissarisen last ontfangen te hebben dese vergaderinge te notificeren ofte bekent te maken, dat voortsaen alle classicale vergaderingen sullen moeten gehouden worden in de hoofsteden, leden van de vergaderinge van de hoochgemelte heeren Staten, in elcken classe.

XVI.

In de plaetse D. HERMANNI (die voor synen goeden dienst geduyrende den tijt syner deputatie bedanct is) is tot deputatus deses sijnodi bestemt D. SAMUEL BARTHOLDI, praedicant tot Monikendam, hebbende naest hem de meeste stemmen D. ABRAHAMUS à DOORESLEAER, praedicant tot Enchuysen.

Tot onderhoudinge van de goede correspondentie met Gelderland is bestemt D. PHILIPPUS RULAEUS, praedicant tot Hoorn, hebbende naest hem de meeste stemmen D. JACOBUS ROLANDUS, praedicant tot Amsterdam.

Tot onderhoudinghe van de correspondentie ²⁾ met Groeningen (soo deselve versocht wort) blyft gecontinueert D. RIPPERTUS SIXTI, praedicant tot Hoorn, hebbende naest hem de meeste stemmen D. VINCENTIUS MEU-SEVOET, praedicant tot Schagen ³⁾.

XVII.

Censura morum is gehouden ende (Godlof) niet bestraffenswaerdich bevonden.

Ende sijn de acten voorgelesen, is geordineert, dat een yder classis sal toegesonden worden copie van deselve.

Het naeste sijnodus sal gehouden worden tot Haerlem.

¹⁾ Bij deze alinea heeft E in margine: »Nota, alle classicale vergaderingen sullen moeten gehouden worden in de hoofsteden". ²⁾ »correspondentie". Al de andere codd. hebben »goede correspondentie". ³⁾ In de andere codd. is de volgorde van deze en de vorige alinea van dit art. omgekeerd.

Ende is dese tegenwoordige vergaderinge, naedat D. JACOBUS DE ROO deselve besloten hadde met een vermaninghe uijt Matth. 9 v. 37, 38, in goede vrede ende eenicheyt gescheyden.

Aldus besloten ende geeyndicht binnen Alekmar den 29 Augusti a^o 1620.

Onder stont:

VINCENTIUS MEUSEVOETIUS, synodi praeses.

SAMUEL BARTHOLDUS, assessor.

JACOBUS ALBERTI CAMP, synodi scriba ¹⁾.

---

¹⁾ Hieronder heeft D nog: »Naar collatie accordeert opten 22en Octobr. a^o. 1620" en daaronder de eigenhandige onderteekening van »Jacobus Alberti Camp, synodi scriba". Hetzelfde heeft ook F, maar in plaats van »22en Octobr." staat daar »25en Septembr." Zoo ook B en E, maar daar ontbreekt de datum der collatie, terwijl in B bovendien de handteekening van Camp niet eigenhandig is geschied. G heeft in 't geheel geen collatie.
